

gasunie

Landeigenaar en aardgasleiding

Samenwerking tussen eigenaar
en Gasunie

Inleiding

Deze brochure gaat over de samenwerking tussen de eigenaar van een perceel waarin een aardgasleiding moet worden gelegd en Gasunie, het bedrijf dat de leiding zal leggen. Tegenover de aanleg van een deel van het aardgastransportsysteem stelt Gasunie een redelijke vergoeding. Deze vergoeding wordt samen met een aantal technische aspecten vastgelegd in een overeenkomst tussen landeigenaar en Gasunie. Bij de overeenkomst gelden de Algemene Voorwaarden betreffende de aanleg en instandhouding van leidingen (AVL). In het **eerste deel** van deze brochure zetten wij uiteen hoe een plan voor de uitbreiding van het gas-transportstelsel wordt ontwikkeld en wat de betekenis is van de overeenkomst en de voorwaarden. In het **tweede deel** kunt u lezen hoe het transport van het aardgas naar de miljoenen gebruikers is geregeld. Verder treft u in de brochure modellen aan van de genoemde Overeenkomsten en de AVL.

Over Gasunie

N.V. Nederlandse Gasunie

N.V. Nederlandse Gasunie is een gasinfrastructuurbedrijf. Gasunie is eigenaar van één van de grootste hogedruknetten in Europa, bestaande uit circa 12.000 kilometer pijpleiding, heel veel installaties en stations. In 2005 bedroeg de doorzet van gas ruim 95 miljard kubieke meter. Via haar dochteronderneming Gas Transport Services B.V. is Gasunie verantwoordelijk voor het beheer en de ontwikkeling van het Nederlandse gastransportnet. Gasunie biedt ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag. Gasunie doet dit alles veilig, efficiënt, winstgevend en duurzaam. Mede door de betrouwbaarheid en de strategische ligging van het Gasunie-transportnet ten opzichte van groeiende internationale gasstromen kan Nederland zich ontwikkelen tot de 'gasrotonde' van Noordwest-Europa.

Gasunie omvat drie hoofddivisies:

Gas Transport Services B.V.

Gas Transport Services B.V. (GTS) is een 100% dochter van de N.V. Nederlandse Gasunie, maar verricht haar werkzaamheden conform de in de wetgeving vereiste zelfstandigheid. GTS heeft als missie: het op onafhankelijke wijze aanbieden van gastransportdiensten ten behoeve van een goed functionerende vrije gasmarkt. GTS is verantwoordelijk voor het beheer, de werking en de ontwikkeling van het landelijke transportnet op een economische basis. Zij zorgt voor voldoende transportcapaciteit, balancering van het net en aansluiting op andere netten. GTS heeft bijzondere verantwoordelijkheden voor publieke taken met betrekking tot het kleineveldenbeleid en leveringszekerheid.

Gasunie Bouw en Beheer

De activiteiten van de divisie Bouw & Beheer richten zich op het garanderen van een veilige en ongestoorde ligging van de gastransportleidingen, op het uitvoeren van een onderhoudsprogramma dat ervoor zorgt dat de infrastructuur optimaal presteert tegen de laagst mogelijke kosten en op het verder ontwikkelen en uitbreiden van de gasinfrastructuur.

Gasunie Deelnemingen & Ontwikkeling

De divisie Deelnemingen & Ontwikkeling richt zich op het ontwikkelen van nieuwe zakelijke activiteiten en deelname in internationale projecten. De dochteronderneming Gasunie Engineering & Technology, die zich bezighoudt met consultancy, research & development en engineering services, is onderdeel van deze divisie, evenals BBL Company (60%) en EuroHub (33,3%).

Een leiding door het land

Gasunie heeft als taak veilig en betrouwbaar aardgas te transporteren en daaraan gerelateerde diensten te leveren aan een integrerende Europese gasmarkt. Het bedrijf heeft daarvoor een infrastructuur aangelegd waarin leidingen, de snelwegen van het aardgas, de hoofdrol vervullen. Het transportsysteem is in wezen nooit af: er komen nieuwe gasstromen bij waarmee ons net moet worden verbonden, de vraag naar aardgas neemt toe hetgeen vaak leidt tot uitbreiding van de infrastructuur. Of er worden nieuwe wijken gebouwd, nieuwe industrieën vestigen zich en andere houden op te bestaan. Alle partijen vragen van Gasunie dat er tijdig voldoende capaciteit beschikbaar is om in hun behoefte aan aardgas te voorzien.

Bepaling tracé

Nederland wordt intensief gebruikt. Ontwerpers van nieuwe leidingtracés moeten rekening houden met wegen, kanalen, hoogspanningskabels, leidingen voor water en dergelijke. Bovendien brengen toekomstige ontwikkelingen een bepaald ruimtebeslag met zich mee. Voor een leiding van A naar B kan niet zo maar een lijn op de kaart worden getrokken. Om met al deze zaken rekening te kunnen houden, is overleg met de verschillende overheden noodzakelijk. Indien een ontwerptracé (dit kunnen er meerdere zijn) is bepaald, dient bekeken te worden welke planologische besluiten genomen dienen te worden. Doorgaans zal dit aanpassing van bestemmingsplannen inhouden. Ten behoeve van deze aanpassingen dient bij grotere projecten, bij het doorkruisen van natuurgebieden van enige omvang en wanneer grote hoeveelheden grondwater verpompt moeten worden, een Milieu Effect Rapportage (MER) te worden opgesteld. Aansluitend op de planologie volgen de diverse benodigde vergunningen. Vanzelfsprekend voert Gasunie ook intensief overleg met de organisaties die de belangen van de agrariërs behartigen. Als alle betrokken instellingen zijn gehoord, wordt, met inachtneming van alle hindernissen, de leiding eerst ingetekend op de tracékaart. Deze kaart gaat met een toelichting naar de provincie, die advies over het voorstel uitbrengt aan de minister van Economische Zaken.

Planologische procedure

Onderdeel van de gehele procedure is de Planologische Werkcommissie (PWC). De PWC te Den Haag wordt op de hoogte gebracht van het tracé. Gasunie is verplicht dit te doen op grond van de door de Staat aan haar verleende concessie voor leidingaanleg en bijbehorende werken. Voor projecten waar een MER-procedure wordt doorlopen stemt de PWC op voorhand in met de tracés zoals deze zullen worden vastgesteld in ruimtelijke ordeningsbesluiten (bestemmingsplannen of vrijstellingen op grond van de Wet Ruimtelijke Ordening). Hier is in overleg met de PWC voor gekozen omdat de MER-procedure voldoende waarborgen biedt voor een zorgvuldige ruimtelijke inpassing van de leiding(en). In de MER-procedure zijn immers gemeenten en mogelijk andere bevoegde gezagen van aanvang af betrokken bij de tracébepaling van de leiding(en).

Overleg Gasunie met landeigenaren

In de periode waarin de MER en/of de planologische procedure loopt, zoekt Gasunie in het kadaster uit welke grondeigenaren bij de leidingaanleg zijn betrokken. Een medewerker van

Gasunie, de 'acquisiteur', heeft als speciale taak overleg te voeren met de eigenaren en/of gebruikers. Het eerste contact wordt gelegd als hij hen vraagt of het goed is dat er landmeters aan het werk gaan. Het traject voor de leiding wordt door de landmeters zorgvuldig gemeten, de resultaten worden verwerkt op de technische tekening. Deze vervult een rol bij het overleg van de landeigenaren met Gasunie.

Landeigenaren en/of gebruikers en Gasunie zullen elkaar voor het eerst ontmoeten op een voorlichtingsvergadering. De betrokken agrarische organisatie nodigt iedereen door wiens land de leiding is gepland, voor deze vergadering uit. De praktijk leert dat veel van de betrokkenen aan de uitnodiging gehoor geven: dat is logisch, men wil vragen stellen, het naadje van de kous weten. Daarin wordt voorzien; de aanwezigen krijgen een uiteenzetting over de wijze waarop leidingen worden aangelegd en er zijn kaarten beschikbaar waarop de toekomstige leiding staat aangegeven. Mits in de plannen opgenomen krijgen bijbehorende zaken aparte aandacht. Het kan gaan om afsluiters, maar ook om kleinere voorzieningen als markeringspaaltjes, vliegmarkeringen of anti-corrosie-apparatuur. Voor het plaatsen van deze voorzieningen worden afzonderlijk afspraken gemaakt. Na de informatieve voorlichtingsvergadering brengen de 'acquisiteurs' van Gasunie persoonlijke bezoeken aan de landeigenaren/gebruikers. De acquireur is tijdens de aanleg van de leiding en daarna de vaste contactpersoon. Vanzelfsprekend komt deze ook langs bij degenen die waren verhinderd op de vergadering te komen. Bij het gesprek tussen de betrokkene en de acquireur zijn alle gegevens beschikbaar zodat er meteen zaken kunnen worden gedaan. Het kader voor die zaken is aangegeven in de eerdergenoemde Algemene Voorwaarden betreffende de aanleg en instandhouding van leidingen (AVL) en de Overeenkomst die beide achter in deze brochure zijn te vinden. Hoewel is getracht de tekst van beide stukken zo eenvoudig mogelijk te houden, verdient het wellicht aanbeveling dat wij even op de betekenis ingaan.

Recht van opstal

Wanneer Gasunie de landeigenaar en/of gebruiker van het perceel benadert, is er in beginsel een tracé dat de goedkeuring behoeft van een fors aantal instellingen en organisaties die willen meewerken om dit te realiseren. De landeigenaar wordt gevraagd aan Gasunie het zogenaamde recht van opstal te verlenen. Het recht van opstal is nodig omdat daarmee is verzekerd dat Gasunie de eigendom over de leiding behoudt, immers de leiding ligt wel in grond van iemand anders. Daarnaast biedt het recht van opstal de mogelijkheid om nadere voorwaarden voor grondgebruik op en nabij de leiding met elkaar af te spreken. De voorwaarden zijn landelijk standaard en vastgelegd in Overeenkomst en AVL. Daar staat tegenover dat Gasunie eraan is gehouden een redelijke vergoeding te betalen. Recht van opstal en de vergoedingen zijn de onderwerpen van het gesprek tussen de landeigenaar en de acquireur. De Overeenkomst en de AVL zijn hun beider instrumenten. Het is in eerste instantie nuttig te kijken naar artikel II van de AVL waarin wordt ingegaan op de betekenis van het recht van opstal dat door de landeigenaar aan Gasunie wordt verleend. Ook artikel 2 van de Overeenkomst is van belang. Daarin wordt vermeld dat de grondeigenaar Gasunie dient te informeren over eventuele belemmeringen of verontreinigingen in het betreffende stuk grond. In dit kader is ook artikel 12 van de Overeenkomst aandacht waard. Eenvoudig gezegd staat er dat de grondeigenaar op de (8 à 10 meter brede) strook waarin de leiding ligt, niet (zonder

Voor...

schriftelijke toestemming) moet gaan graven of erop mag bouwen. Dit is met name van belang voor de veiligheid; óók voor die van een opvolgende landeigenaar of gebruiker omdat (zie artikel 10 van de Overeenkomst) het recht van opstal voor onbepaalde tijd is gevestigd: het is aan Gasunie het recht op te zeggen; het lijkt eenzijdig maar het is een noodzakelijke regeling: als de snelweg van het aardgas er eenmaal ligt, is het van groot maatschappelijk belang dat het gas ononderbroken blijft stromen.

Tijdens...

Spreekt de niet genoemde artikelen van de Overeenkomst min of meer voor zichzelf, de AVL behoeft enige extra aandacht. De definities uit artikel I kunnen het gesprek tussen de landeigenaar en de acquireur zo concreet mogelijk maken en de onderdelen van artikel III informeren de grondeigenaar over zijn positie ten opzichte van een eventuele gebruiker van zijn grond. Van groot belang is artikel IV. Daarin staat in grote lijnen aangegeven wat Gasunie gaat doen en hoe Gasunie de grond zal moeten opleveren. Kijkt u ook naar artikel V; mochten de eerdervermelde bijbehorende zaken aan de leiding worden toegevoegd, dan zal Gasunie daarvoor een aparte vergoeding geven. Ook artikel VI is uw aandacht waard: lid 1, 2 en 3 beschrijven het recht van de grondeigenaar op een vergoeding bij mindere opbrengst; hieronder wordt daarop nader ingegaan. Artikel VIII tenslotte geeft aan hoe verschillen van opvattingen over eventuele schade kunnen worden beslecht door inschakeling van derden.

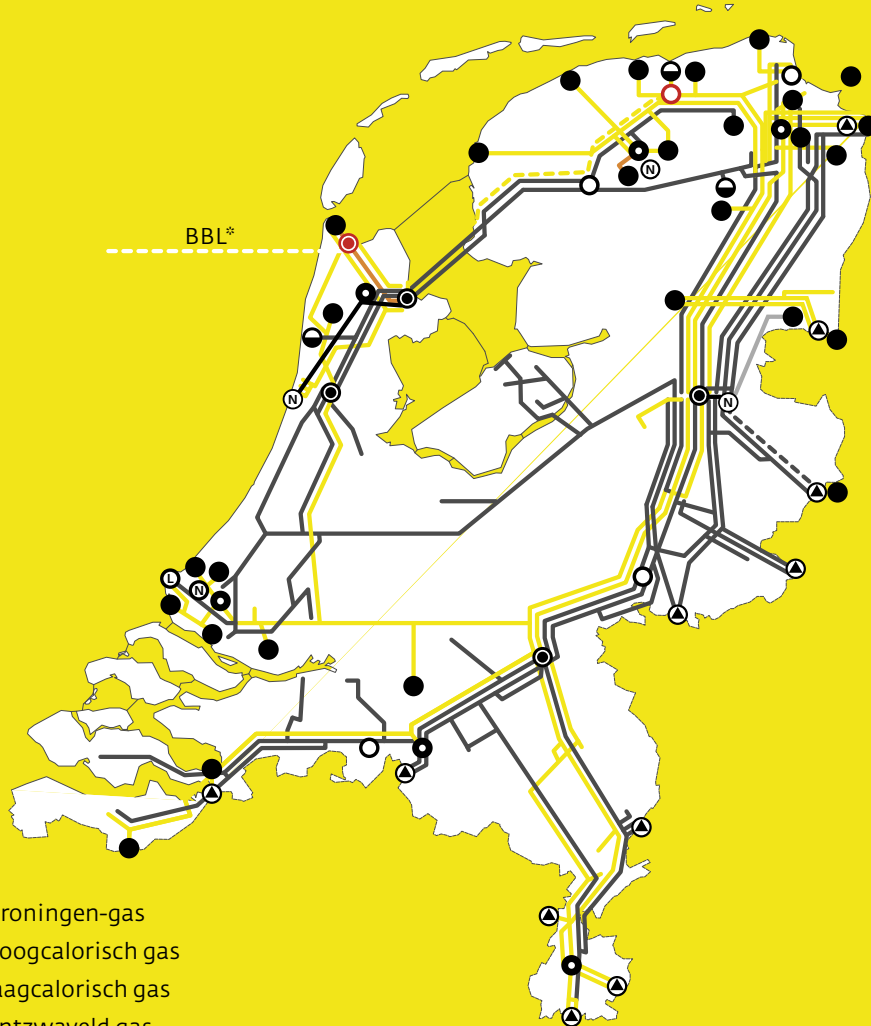
Na...

Systeem van vergoedingen

De landeigenaar krijgt, zoals vermeld, door Gasunie een vergoeding aangeboden. Als er een leiding door zijn land wordt gelegd, loopt hij schade op, direct al omdat hij zijn land in de periode van de leidingaanleg niet kan exploiteren, ook soms later omdat de grond zich niet altijd onmiddellijk herstelt. Voor het vaststellen van de vergoedingen hanteert Gasunie een bepaald model:

- voordat de leiding wordt gelegd, ontvangt de grondgebruiker een voorschot op basis van een taxatie van zijn schade, verricht door de acquireur;
- nadat de werkzaamheden zijn afgerond, krijgt de gebruiker het verschil tussen het bedrag dat uit de nacalculatie is voortgekomen en het voorschot dat hij al ontving;

SCHEMATISCHE WEERGAVE VAN HET HOOFDTRANSPORTNET, ULTIMO 2006

- leiding – Groningen-gas
- leiding – hoogcalorisch gas
- leiding – laagcalorisch gas
- leiding – ontzwaveld gas
- leiding – stikstof

- voedingstation(s) [entry-punten]
- ⊙ compressor- en mengstation
- compressorstation
- mengstation
- ⊖ installatie ondergrondse opslag
- ▲ exportstation
- Ⓛ installatie voor vloeibaar aardgas
- Ⓝ stikstofinjectie

- GEPLANDE UITBREIDINGEN
- - - leiding – Groningen-gas
 - - - leiding – hoogcalorisch gas
 - compressorstation
 - ⊙ compressor- en mengstation

* aanleg en exploitatie BBL Company

- lijdt de gebruiker na het eerste wellicht ook in het tweede jaar gewasschade (Gasunie doet haar best dit te voorkomen) dan vergoedt Gasunie de schade;
- zou er in latere jaren volgens de grondgebruiker nog schade zijn dan dient deze het initiatief te nemen en Gasunie tijdig te waarschuwen opdat de acquireur kan komen kijken voordat het gewas van het land is verwijderd.

Overigens zal Gasunie met alle zorgvuldigheid en met behulp van de meest recente landbouwkundige methodes de cultuurgrond na het leggen van de leiding herstellen. De afdeling Grondzaken heeft een ruime ervaring en een brede deskundigheid. Zonodig worden specialisten van buiten ingeschakeld.

Contact tijdens het werk

In de periode dat de leiding wordt aangelegd kan de eigenaar van het land of de gebruiker ervan behoefte hebben aan overleg. De acquireur is dan het vaste aanspreekpunt. Mocht hij niet bereikbaar zijn dan kan men terecht in de bouwkeet op het tracé, waarin op werkdagen altijd mensen aanwezig zijn. Aannemer, opzichter, cultuurtechnisch opzichter; allen zijn zich bewust van het feit dat ze werken op het land van een ander. Ze zullen hem steeds van dienst willen zijn en zo min mogelijk hinder willen veroorzaken.

Transportsysteem brengt Nederland z'n aardgas

Nederland is een aardgasland. Nadat in 1963 het grote gasveld bij Slochteren in exploitatie was gebracht, is ons land in hoog tempo van olie en kolen op aardgas overgegaan. Met aardgas worden onze woningen en gebouwen verwarmd, wordt elektriciteit opgewekt en worden industrieën en tuinbouwkassen van warmte voorzien. We koken op aardgas en maken er warm water mee om te douchen en te baden.

Sinds 1 juli 2005 is de voormalige, verticaal geïntegreerde Gasunie juridisch gesplitst in een separate handelsonderneming voor de in- en verkoop van aardgas, Gasterra geheten, en een gasinfrastructuurbedrijf dat de naam Gasunie heeft behouden. Gasterra is een van de ruim 40 shippers die transportcapaciteit inkopen bij Gasunie.

Gasunie heeft de ambitie uit te groeien tot de gasrotonde van Noordwest-Europa. De onderneming streeft ernaar steeds meer gasstromen door haar leidingnet te laten lopen om de voorzieningszekerheid in Nederland en Europa te waarborgen. Gasunie wil participeren in internationale pijpleidingprojecten die belangrijk zijn voor Nederland. Ook wil Gasunie samenwerking zoeken met aangrenzende netwerken of erin deelnemen.

De eerste stappen zijn reeds gezet. Zo is onlangs de Balgzand-Bacton Line (BBL), een gaspijpleiding van Nederland naar het Verenigd Koninkrijk, in gebruik genomen. Dit project heeft Gasunie uitgevoerd voor BBL Company. In deze onderneming heeft Gasunie ook Belgische en Duitse partners. Deze nieuwe internationale verbinding kan een belangrijke schakel worden in de aanvoer van gas vanuit Rusland naar het westen. Ook zijn er vergevorderde plannen om de activiteiten op het gebied van vloeibaar aardgas (LNG) en de opslag van gas in zoutcavernes uit te breiden.

Gasunie beheert ruim 12.000 km ondergronds leidingnet en tal van installaties. Veiligheid is een topprioriteit, we hebben een uitstekende reputatie te verdedigen. Gasunie gelooft in duurzaamheid. Om dit binnen en buiten de organisatie zichtbaar te maken en te verstevigen, is Gasunie actief betrokken bij diverse projecten op dit gebied.

Infrastructuur voor levering energie

De druk waarmee Gasunie het aardgas krijgt aangeleverd (ongeveer 65 bar) stuwt het gas door de leidingen. De wrijving tussen het stromende gas en de leiding leidt echter tot drukverlies. Daarom zijn voor het opvoeren van de transportdruk tal compressorstations in het hoofdtransportnet gebouwd. Deze zorgen ervoor dat de transportdruk steeds op het gewenste niveau is.

De infrastructuur voor het transport van aardgas is te vergelijken met die van onze netten voor het wegverkeer, vaar- en spoorwegen. Het kent de hoofdtransportleiding (rijkswegen), regionale transportleidingen (provinciale wegen) en de stads- en streeknetten van de energiebedrijven (lokale wegen). Het maatschappelijk belang van het 12.000 kilometer lange leidingnet van Gasunie is groot. Iedereen die is aangesloten kan erop rekenen dat hij de gevraagde

brandstof krijgt aangevoerd als hij de thermostaat een duwtje geeft of de gaskraan opent. Met het aardgastransportnet is al lang het doel bereikt waar het vervoer bovengronds zo moeizaam naar streeft: 'precies op tijd op de juiste plaats'.

Dubbel transportnet

Hiervoor is gezegd dat het niet allemaal 'Groningen' is dat door het aardgastransportsysteem stroomt: er is naast het gas uit het Slochterenveld (het echte Groningengas), hoogcalorisch gas, laagcalorisch gas, apart vervaardigd stikstofmenggas en, resultaat van mengen, pseudo 'Groningengas'. De gasinfrastructuur is zo gebouwd dat niet alleen de gassen in het transportsysteem worden gevoerd, maar dat er ook wordt gemengd, op druk gebracht (compressorstations) en wordt overgeslagen (meet- en regelstations en gasontvangststations). Er zijn extra voorzieningen in het systeem voor koude periodes. Zo kan geput worden uit voorraden die 's zomers in Norg, Alkmaar en Grijpskerk worden aangelegd. Voor pieken in de vraag bij extreme kou is er ook nog een opslag van vloeibaar aardgas (LNG) op de Maasvlakte.

Het systeem van aanvoeren, mengen, op druk houden en kwaliteit bewaken, wordt gestuurd op afstand. In de Centrale Commandopost (CCP) van Gasunie in Groningen komen alle gegevens bij elkaar. Via telemetrie krijgt de CCP alle benodigde informatie van duizenden meetpunten in het land. Veranderingen in de balans tussen vraag en aanbod worden streng bewaakt en eventueel worden de shippers gewaarschuwd. Een shipper is een bedrijf dat gebruik maakt van het gastransportnet voor het transport van aardgas.

Hier nog een bijschrift.

Milieuvriendelijk en veilig

Vanaf het vroege begin heeft Gasunie veel aandacht besteed aan het herstel van de grond waardoor de leiding wordt gelegd. Of het om bouwland of natuurlijke milieus gaat, de bovenlaag wordt zo opgeleverd dat de oude functie zich herstelt. De leidingen lopen ongezien door het landschap, slechts kenbaar door een merkpaal of een enkele afsluiter. Er zijn technieken ontwikkeld om bij leidingaanleg slechts een afgepaste hoeveelheid grondwater aan de bodem te onttrekken. Ook het milieu in de wat diepere ondergrond zal zich na het

WIE EEN KUIL GRAAFT...

Nederland, infrastructuurland. Niet alleen boven de grond. Gasunie beheert bijna 12.000 kilometer ondergrondse pijpleidingen waardoor met hoge druk gas wordt getransporteerd. Voorkom gevaarlijke situaties. Laat ons daarom tijdig weten dat u wilt graven, heien of boren. Dan zoeken wij tot op de bodem voor u uit of er risico's aan verbonden zijn. Dat doen we gratis. Want veiligheid – ook die van u – gaat boven alles. **Bel KLIC 0800 0080.**

gasunie

gaat verder in gastransport

Kijk ook op www.graafschade-voorkomen.nl

Voor u gaat graven, laat ons eerst even spitten

leggen van de leiding al spoedig herstellen. Bij het ontwerpen van een leidingtracé wordt niet alleen de veilige leidingsterkte aangehouden maar wordt ook bezien hoe de locatie zal liggen ten opzichte van bestaande bebouwing, wegen en andere ondergrondse kabels en leidingen. Gasunie onderhoudt daartoe contact met het Kabels en Leidingen Informatiecentrum KLIC, dat op dit gebied voor de nodige informatie kan zorgen. Het KLIC is onderdeel van het Kadaster. Wordt een leiding gelegd, dan houdt Gasunie toezicht op de aannemer die het werk uitvoert. Gasunie stelt de leiding pas in gebruik na een testprocedure. Ligt hij er eenmaal dan wordt de conditie zorgvuldig bewaakt. Hiervoor is reeds het systeem van kathodische bescherming genoemd.

Gasunie volgt voor het verkrijgen van een zo hoog mogelijke mate van veiligheid bij aanleg en onderhoud de Richtlijn VROM, de technische normen NEN 3650/3651 en NEN 1091. Bovendien wordt bij de zorg voor veiligheid en milieu de ISO 9000 kwaliteitssystematiek in acht genomen. Als het project is afgerond, wordt het nieuwe tracé opgenomen in het bewakingssysteem van Gasunie. De risico's van ondoordacht handelen van derden in de omgeving van leidingen en installaties worden tot vrijwel nihil beperkt door het 'wachtlopen' langs de leidingen. Elke veertien dagen worden alle delen van de hoofdtransportleiding en 60% van de regionale leidingen per helikopter gecontroleerd; voor de overige 40% van de regionale leiding gebeurt dit met de auto of lopend. Mocht een landeigenaar enig vermoeden hebben dat er iets aan de hand zou zijn met de leiding of met een bijbehorend onderdeel ervan, dan is het verstandig te bellen. Gebeurt het tijdens de aanleg van de leiding dan zal hij veelal de acquireur, van wie hij de telefoonnummers heeft, waarschuwen. Geschiedt het daarna dan moet de melding naar Gasunie, afdeling Grondzaken. Zonodig zal men onmiddellijk maatregelen treffen.

KLIC zorgt voor ondergrond in kaart

Onder de grond van Nederland lopen vele leidingen. Transportnetten voor water, gas, elektriciteit en telecommunicatie zijn er de oorzaak van dat vooral de ondergrond in steden, maar ook in de landelijke gebieden vol zit met kabels en leidingen. Wie gaat graven, boren, heien of draineren loopt de kans grote schade te veroorzaken. Iedereen die gaat werken in de ondergrond moet daarom altijd drie dagen van te voren de werkzaamheden melden bij KLIC, het Kabels en Leidingen Informatie Centrum.

Nadat KLIC van de opdrachtgever of uitvoerder van grondwerkzaamheden zo concreet mogelijke informatie heeft ontvangen over diens plannen, geeft KLIC deze door aan de betrokken beheerders van kabel- en leidingnetten. Deze beheerders zorgen er dan voor dat degene die het project meldde, binnen drie dagen beschikt over de nodige gegevens over eventuele kabels en leidingen in het betreffende stuk grond. Gasunie zorgt bij graafwerkzaamheden bij haar gasleidingen altijd voor (kosteloze) begeleiding, zodat de werkzaamheden veilig kunnen worden uitgevoerd.

KLIC is een organisatie zonder winstoogmerk en een initiatief van de genoemde beheerders van kabels- en leidingnetten. Zij zien het als een maatschappelijk belang dat onze infrastructuur zonder verstoringen kan functioneren. Het telefoonnummer is 0800 0080.

Colofon

N.V. Nederlandse Gasunie

Postbus 19
9700 MA Groningen
Telefoon (050) 521 91 11
Fax (050) 521 19 99
E-mail: communicatie@gasunie.nl
www.gasunie.nl

UITGAVE

N.V. Nederlandse Gasunie, afdeling Communicatie
Afdeling Grondzaken

ONTWERP

studioTineke Wieringa bno, Haren

FOTO'S

John Stoel, Jan Willen van Vliet, Joop van Reeken

DRUK

Zalsman, Groningen

© N.V. Nederlandse Gasunie, Groningen, januari 2007

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.